

[Kristen Amby.]

dog sige, at dette Ord ikke hos mig har nogen værre Klang end Ordet international Socialisme. Jeg lider ikke noget af Begreberne, fordi jeg ikke lider Socialisme. Det er nu ikke bare en Forhaandsindstilling, men det er, fordi jeg ikke tror paa det socialistiske System; og her spørger jeg slet ikke først og fremmest, om det socialistiske System er national eller international Socialisme, det er mig i og for sig ligegyldigt.

Om dette System kan være effektivt, om man kan regere et Land ved Hjælp deraf, fordele Goderne maaske mere eller mindre rationelt, er ikke det afgørende, naar jeg vil bedømme det. Det er muligt, at baade Nationalsocialismen og International-socialismen, den, man har i Syd, og den, man har i Øst, kan fungere. Det er muligt; det er ikke utænkeligt, at denne Socialisme kan regere mere rationelt end visse andre Systemer, med den stærke Centralisation og Førerprincippet, som man har baade det ene og det andet Sted. Her har man en virkelig Magtfuldkommenhed, her har man det Princip, som Tiden skrigger efter, man er handledygtig.

Men det er slet ikke for mig det afgørende for Bedømmelsen af et Styre eller System, at det har Handledygtighed. Det afgørende er: hvordan lever Menneskene under et System, hvilken Slags Mennesker maa det frembringe? Lad være, at Diktatorsystemet — det er der i øvrigt ikke bevist noget om, hverken i Syd eller Øst —, lad være — jeg har Lov til at sætte det og formode det —, at det skaber en Forøgelse af de materielle Goder; hvis menneskelige Værdier samtidig gaar tabt, har det Styre overhovedet ikke vist sin Overlegenhed, og dette, at menneskelige Værdier gaar tabt, vil uundgaeligt blive Tilfældet i et hvilket som helst og nok saa godt og nok saa rationelt diktaturstyret Land.

Førerprincippet, Magtprincippet vil nemlig skabe Servilithet i Menneskenes Sind; for at bevare Magten er man nødt til at beskære Folkets Frihed og Friheder, og ved at beholde Magten skaber man uvilkaarligt hos Folket en ufri Sindsindstilling. Lige saa lidt jeg derfor er Tilhænger af oplyst Enevælde — den kunde ogsaa somme Tider regere godt; oftest gjorde den det rigtig daarligt —, er jeg Tilhænger af den uoplyste Enevælde, for det bliver til syvende og sidst Diktaturet i den ene eller anden Form.

Demokratiet — for det er det, der staaer tilbage, aristokratisk Styreform under en eller anden Form er der ingen af os, der

tror paa — er efter min Mening ikke blot en Styreform blandt andre, som man maa affinde sig med. Jeg er ikke — og jeg tør sige det for Det konservative Partis Førers Vedkommende ogsaa; der er maaske ogsaa Grund til nu at sige det —, jeg er ikke Demokrat af Nødvendighed, fordi man nu engang ikke kan være andet, men maa finde sig i Forholdene, som de er, jeg er det af Overbevisning. Jeg mener, at Demokratiet et Ideal, man vælger, hvis man nemlig har en ganske bestemt Forestilling om Menneskeværdighed.

Demokratiets Indhold kan være yderst forskelligt og har været forskelligt til alle Tider, men dets Idé er Udtryk for en Tro paa Folkets Evne til Selvopdragelse, naar det blot faar Lov til at opdrage sig selv, naar der vel at mærke garanteres det visse bestemte Frihedsgoder, som er Demokratiets Forudsætning. Denne Tro, indrømmer jeg, bekender jeg mig til, og det er netop en Tro, det er ikke noget, man kan bevise Rigtigheden af; de, der vil prøve det, kommer altid til kort. Derfor paavirker det mig, fordi det er en Slags Forhaandsindstilling, heller ikke, at meget i Tiden kan synes at afkræfte denne Tro's Gyldighed, for det kan jo i og for sig meget i Tiden gøre. Og om man i Øst eller Syd, hvor man aldrig har haft denne Tro, ikke regner med den, afficerer mig i og for sig overhovedet ikke.

Denne Tro paa Folkets Selvopdragelse kan kun virkeliggøres, hvis man respekterer visse Forudsætninger, der er knyttet til den. Selvopdragelse er nemlig kun mulig i en Luft af virkeligt Frisind. Men Frisind betyder ikke, hvad mange synes at tro, en Hyldning af et bestemt Sæt Meninger, der kaldes de frisindede i Modsætning til andre Meninger, som man nu behager at kalde de ikke-frisindede. Frisind betyder først og fremmest Respekt for andres Meninger, Vilje til at forstaa dem og Vilje til at lade dem have Vægt, selv om man har Magt til at undertrykke disse andres Meninger eller Magt til at ignorere dem.

En demokratisk Frihedsindstilling maa altid føre til Vilje til at sikre Mindretallets eller Mindretallenes Rettigheder, saaledes at de i alle Forhold faar lige Ret med Fler-tallet. Og det gælder naturligvis ikke blot aandelige og administrative Spørgsmaal, men det gælder ogsaa de økonomiske Spørgsmaal. Jeg behøver her blot at tænke paa, at man undredes mange Steder over, at en hel Del Mennesker instinktmæssigt vendte sig mod de Skattelovforslag, man havde fremme i Sommer, hvorefter man sagde: Mennesker, der har over en bestemt Indtægt,